

**De mening van jongeren over de uitvoering van het pestbeleid binnen
voetbalverenigingen**

Een kwalitatieve exploratieve studie naar de ervaring en verwachting van jongeren tussen 9
en 15 jaar

Masterthesis (201600407)

Universiteit Utrecht, Faculteit Sociale Wetenschappen

Student: Suzanne Straver (4154843)

Masterprogramma: Youth, Education & Society (Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken)

Begeleider Universiteit Utrecht: Dr. Martine Broekhuizen

Tweede beoordelaar: Dr. Paul Baar

Datum: 19-06-2020

Samenvatting

Pestgedrag onder jongeren is een breed sociaal probleem en komt ook binnen voetbalverenigingen voor. Landelijk is er steeds meer aandacht voor het creëren van een veiliger sportklimaat. Verschillende voetbalverenigingen en trainers hebben bijvoorbeeld een programma of beleid voor een veiliger klimaat geïmplementeerd. Deze studie gaat in op de ervaringen en verwachtingen van jongeren over de implementatie van dergelijk beleid door trainers. Voor deze kwalitatieve exploratieve studie zijn 21 jongeren van zes voetbalverenigingen, tussen de 9 en 15 jaar, geïnterviewd. Uit de resultaten blijkt dat het merendeel van de jongeren op de voetbalvereniging een positief klimaat en weinig pestgedrag ervaart. De respondenten erkennen dat dit niet alleen komt door de handswijzen binnen de voetbalvereniging, maar dat dit ook wordt bepaald door de school en ouders. De meeste ondervraagde voetbalverenigingen richten zich weliswaar op het creëren van een veilig sportklimaat, maar in mindere mate op specifieke maatregelen ten aanzien van pestgedrag. Binnen verenigingen waar wel specifieke maatregelen worden doorgevoerd, worden deze niet altijd herkend door de jongeren. Jongeren zijn in het algemeen positief over de uitvoering van trainers en ervaren en verwachten van hen meer dan alleen een focus op voetballen. Concluderend ervaren jongeren een positief klimaat, maar de vraag is in welke mate dit is toe te schrijven aan het pestbeleid, de uitvoering van de trainer of door invloed van andere omgevingen, zoals scholen en ouders. Eén van de aanbevelingen is daarom een verbeterde samenwerking tussen scholen, ouders en sportverenigingen rondom de aanpak van pestgedrag.

Kernwoorden: sport(klimaat), pestgedrag, pestbeleid, trainers

Abstract

Bullying behavior amongst young people is a wide social problem and is also prevalent in soccer organizations. Nationwide, more attention is being given to the creation of a more safe sports environment. Several soccer organizations and trainers have implemented a policy or program for a more safe sports environment. This study examines youngsters' expectations and experiences of the implementation of these policies by trainers. For this qualitative explorative study 21 youngsters, from six different soccer organizations, between the ages of 9 and 15, were interviewed. The results indicate that the majority of youngsters experience a positive climate and few cases of bullying behavior in soccer organizations. The participants recognize that this is not just attributable to the measures from the soccer organizations, but to the influences of the school and parents as well. Most interviewed soccer organizations focus on creating a safe environment, but less on specific measures against bullying behavior. In organizations where specific measures are implemented, these are not always recognized by youngsters. In general, youngsters are positive about the trainers, but experience and expect more than just a focus on soccer. In conclusion, youngsters experience a positive climate, but it is unclear to what degree this is attributable to bullying policies, the implementation of this by the trainer or external influences, like schools and parents. Therefore, one recommendation is a better collaboration between schools, parents and soccer organizations concerning bullying behavior.

Keywords: Sports(climate), bullying behavior, policies, trainers

De mening van jongeren over de uitvoering van het pestbeleid binnen voetbalverenigingen.

Pestgedrag onder jongeren is een groot probleem en heeft gevolgen voor de fysieke, mentale en sociale ontwikkeling van zowel daders als slachtoffers (Dake, Price, & Telljohann, 2003). Zowel op school als in andere contexten, zoals de sportvereniging (Baar & Wubbels, 2013), komt pestgedrag voor (Baar, 2012a; Shannon, 2013). Bovendien blijkt dat jongeren die op school worden gepest, ook vaak worden gepest op de sportvereniging (Baar, 2012a). In veel landen is sporten een belangrijke invulling van de vrijetijd (Baar, 2012a). In 2018 was 80 procent van de Nederlandse jongeren tussen de 6 en 11 jaar lid van een sportvereniging (RIVM, 2018). Het percentage jongeren van 12 tot en met 19 jaar lag iets lager, van hen was 56 procent lid. De sportvereniging is naast de school dus een belangrijke plek waar jongeren interacties hebben met leeftijdsgenoten en waar zij zich fysiek en sociaal verder ontwikkelen (Nery, Neto, Rosado, & Smith, 2019; Nucci & Young-Shim, 2005). Om deze reden worden zowel de school als de sportclub beschouwd als 'sociaal anker', waar jongeren samenkomen en experimenteren met verschillende rollen en sociale interacties (Nucci & Young-Shim, 2005).

Ondanks dat pestgedrag binnen verschillende contexten voorkomt, beperkt onderzoek naar pesten zich voornamelijk tot de schoolcontext (Baar, 2012a; Nery, 2019; Shannon, 2013). Naar pestgedrag binnen de sportclub is nog nauwelijks onderzoek gedaan. Een mogelijke verklaring hiervoor is de aanname dat sporten enkel positieve invloeden heeft en dat jongeren hier vrijwillig en met plezier aan deelnemen (Baar & Wubbels, 2013). Onderzoek dat al wel is gedaan naar pestgedrag binnen sportverenigingen, beperkt zich tot het perspectief van coaches en trainers (Baar & Wubbels, 2013). De mening van jongeren over de aanpak van pestgedrag is tot op heden nog niet onderzocht, maar is relevant omdat zij kunnen beoordelen of het pestbeleid volgens hen effectief is. Daarnaast heeft elk kind het recht om een mening te hebben en deze vrij te kunnen uiten (Weijers, 2018).

In deze studie zal worden onderzocht wat de mening van jongeren is over de uitvoering van het pestbeleid binnen één specifieke sport, namelijk voetbal. Uit een rapport van de NOC*NSF uit 2018 blijkt dat voetbal door het gehele land de populairste teamsport onder jongeren is. Bovendien zal dit onderzoek zich richten op één sport, omdat hierdoor gericht onderzoek kan worden gedaan en de aanbevelingen nauwkeuriger toe te spitsen zijn. Daarnaast is gekozen voor een teamsport, omdat onderlinge relaties en concurrentie hier een sterkere rol spelen (Sopa & Pomohaci, 2014). In het hierop volgende theoretisch kader zullen de definitie en gevolgen van pestgedrag, twee theoretische modellen over de invloeden van de omgeving en ten slotte het pestbeleid binnen scholen en sportverenigingen worden toegelicht.

Definitie en gevolgen pestgedrag

Pestgedrag onder jongeren is een hardnekkig probleem binnen onze samenleving (Dake et al., 2003). Uit het rapport ‘Sociale veiligheid in en rond scholen’ blijkt dat tien procent van de jongeren uit het basisonderwijs wordt gepest (Nelen et al., 2018). Het grootste gedeelte hiervan (6.9 %) geeft aan dat dit maandelijks gebeurt, bij een kleiner deel van de jongeren gebeurt dit wekelijks tot dagelijks (3.1%). Pestgedrag komt voornamelijk voor tijdens de vroege adolescentie (10-14 jaar) en wordt minder vanaf ongeveer het vijftiende levensjaar (Shannon, 2019).

Pesten is een sociaal fenomeen en heeft verschillende kenmerken (Dake et al., 2003). Ten eerste heeft een dader de intentie om een ander kwaad, pijn of ongemak aan te doen. Ten tweede wordt pestgedrag herhaaldelijk en over een langere tijd uitgevoerd. Ten derde is er vaak sprake van ongelijkheid in macht tussen de dader en het slachtoffer (Shannon, 2019). Pestgedrag kan zich voordoen in verschillende vormen: fysiek, materieel, verbaal, relationeel en online (Berger, 2007). Fysiek pestgedrag bestaat uit het schoppen en slaan van anderen. Materieel pestgedrag betreft het afpakken en kapotmaken van andermans spullen. Verbaal pestgedrag bestaat uit het maken van nare opmerkingen of het uitschelden van anderen en neemt toe wanneer kinderen ouder worden. Relationeel pestgedrag gaat om de sociale relatie tussen het slachtoffer en de dader, waarbij het slachtoffer vaak wordt buitengesloten of er over het slachtoffer wordt geroddeld. Tot slot is er nog de vorm van online pesten, ofwel cyberpesten. Cyberpesten houdt in dat er online, op een agressieve en intentionele manier gedrag wordt vertoond naar een slachtoffer die niet in staat is zichzelf hiertegen te verdedigen (Hamm et al., 2015). Uit cijfers van het CBS blijkt dat in 2018 5,3 procent van de 12 tot 15-jarigen weleens online gestalkt, gepest of bedreigd is (CBS, 2020).

Pestgedrag heeft gevolgen voor de fysieke, mentale en sociale ontwikkeling van zowel daders als slachtoffers (Dake et al., 2003). Slachtoffers hebben een groter risico op fysieke gezondheidsproblemen en psychologische klachten zoals depressies, angsten of zelfs zelfmoordgedachten. Daarnaast hebben slachtoffers vaak minder zelfvertrouwen en vinden ze het moeilijker om met hun emoties om te gaan. Slachtoffers zijn vaak sociaal geïsoleerd van zowel leeftijdsgenoten als volwassenen (e.g., leraren of trainers), wat leidt tot een gevoel van eenzaamheid (Evans, Adler, MacDonald, & Côté, 2016; Shannon, 2019). Ook daders van pestgedrag ervaren negatieve consequenties door pesten. Zij kunnen zich bijvoorbeeld op sociaal gebied minder goed aanpassen (Evans et al., 2016).

Een beschermende factor tegen de negatieve gevolgen van pesten is sociale steun van vrienden (Rothon, Head, Klineberg, & Stansfeld, 2011). Vrienden zullen, in tegenstelling tot

sommige volwassenen, vaak opkomen voor het slachtoffer en eerder geloven wat het slachtoffer vertelt (Oliver & Candappa, 2007). Uit dit onderzoek blijkt ook dat jongeren pestincidenten niet altijd melden bij volwassenen zoals leerkrachten of ouders. Dit komt doordat jongeren het gevoel hebben dat leerkrachten hen bijvoorbeeld niet serieus nemen of omdat zij denken dat ouders overbezorgd zullen reageren. Desondanks blijkt dat jongeren eerder naar hun ouders toestappen voor hulp en advies dan naar hun leerkracht.

Pestgedrag in de sociale context

Pestgedrag wordt steeds vaker in de sociale context bekeken. Uit onderzoek blijkt bijvoorbeeld dat interventies tegen pestgedrag zich het beste kunnen richten op de omgeving en omstanders en niet alleen op de dader(s) en het slachtoffer (Salmivalli, 2010). Hieronder zal aan de hand van twee theoretische modellen worden toegelicht op welke manier de omgeving invloed kan hebben op het individuele kind.

Pedagogische Civil Society. De omgeving van het kind, zoals leeftijdsgenoten, ouders en andere volwassenen, blijkt van cruciaal belang te zijn bij de opvoeding en ontwikkeling van een kind (Hilhorst, Zonneveld, & de Winter, 2013). Wanneer verschillende partijen vrijwillig de verantwoordelijkheid nemen en met elkaar samenwerken om het opgroeien van een kind in een positief pedagogisch klimaat te bevorderen, wordt er ook wel gesproken van een *Pedagogische Civil Society* (PCS). In de PCS zijn partijen zoals gemeenten, de jeugdsector maar ook organisaties zoals sportverenigingen betrokken (Hilhorst et al., 2013). Volgens dit theoretische model zorgt een sterk sociaal netwerk om het kind heen ervoor dat veel problemen, zoals pestgedrag, kunnen worden voorkomen. Een sterk sociaal netwerk houdt in dat kinderen opgroeien in een veilige, corrigerende en stimulerende omgeving.

Bio-ecologische model van Bronfenbrenner. Een ander theoretisch model om de interacties tussen een individu en de omgeving te bekijken is het model van Bronfenbrenner (Bronfenbrenner, 1979). Ook dit model benadrukt dat de ontwikkeling van kinderen beter te begrijpen is als niet alleen naar het individuele kind wordt gekeken, maar ook naar het gezin, de school en alle andere omgevingen waarbij het kind is betrokken (Hong & Espelage, 2012). Een kind wordt namelijk gevormd door interacties met deze verschillende omgevingen (Kirshnan, 2010). In deze studie zal aan de hand van dit bio-ecologische model worden gekeken hoe het pestbeleid, door invloeden van verschillende systemen, uiteindelijk wordt ervaren door het individuele kind.

In het bio-ecologische model wordt onderscheid gemaakt tussen het micro-, meso-, exo-, macro- en chrononiveau. Het microniveau beschrijft wat het dichtst bij het kind staat zoals de familie, de vrienden, de school en de buurt (Kirshnan, 2010). Er is hierbij sprake van direct

contact met het individu, zoals de gesprekken tussen een kind en een voetbaltrainer. Op mesoniveau wordt er gekeken naar de interacties tussen verschillende microsystemen. Een voorbeeld op dit niveau is de betrokkenheid van een voetbaltrainer bij zijn pupillen, waarbij de interacties tussen een kind en een trainer, de interacties tussen een kind en zijn teamgenoten beïnvloedt (Hong & Espelage, 2012). Het exoniveau heeft invloed op een kind, maar het kind is niet aanwezig bij de interacties op dit niveau. Bijvoorbeeld, wanneer een kind via de media beelden ziet over geweld en agressie tijdens voetbalwedstrijden, wordt de kans groter dat het kind zelf ook agressieve gedachten of gedrag krijgt. Het macroniveau heeft ook een indirect effect op het kind. In dit systeem gaat het om normen en waarden en om economische, culturele of politieke invloeden. Het landelijke actieplan ‘Naar een veiliger sportklimaat’ valt hier bijvoorbeeld onder (VWS, 2011). Het chronosysteem gaat over consistentie of verandering in het leven van kinderen in de breedste zin van het woord. Wanneer kinderen een grote verandering meemaken, bijvoorbeeld een scheiding van de ouders, dan kan dat voor hen tot negatieve uitkomsten leiden, zoals pestgedrag (Hong & Espelage, 2012). Het ontstaan van pestgedrag kan beter worden begrepen wanneer er naar de interacties tussen het individu en de omgeving wordt gekeken (Hong & Espelage, 2012). Om pestgedrag tegen te gaan zullen anti-pestprogramma's zich dus moeten richten op meerdere niveaus (Ayers, Wagaman, Geiger, Bermudez-Parsai, & Hedberg, 2012). Zowel leeftijdsgenoten, ouders, de school en de sportvereniging zullen betrokken moeten worden bij de aanpak van pestgedrag.

Pestbeleid op scholen

Uit bovenstaande literatuur blijkt dat verschillende omgevingen met elkaar interacteren en van invloed zijn op het individuele kind. Ook de school is een belangrijke omgeving van het kind, waar pestgedrag bovendien een veelvoorkomend probleem is (Dake et al., 2003). Binnen deze context zijn dan ook wereldwijd verschillende onderzoeken gedaan naar pestgedrag en anti-pestprogramma's (Smith, 2011). Omdat in onderzoek voornamelijk naar de effectiviteit van de gehele programma's wordt gekeken, is het lastig te concluderen welke specifieke werkzame elementen binnen deze programma's effectief zijn (de Castro et al., 2018).

Binnen de school blijken wel enkele algemene factoren van invloed te zijn op het aantal pestincidenten en gehele schoolklimaat. De eerste factor is het bieden van structuur, door het invoeren van een concreet en schoolbreed plan en beleid (Bosworth & Judkins, 2014). Ook sociale steun en het hebben van zorgzame en ondersteunende relaties met zowel leeftijdsgenoten als volwassenen zorgen voor minder agressie. Ten slotte is het van belang dat

een school normen hanteert die deze positieve interacties ondersteunen. Binnen de school heeft de leerkracht een leidende rol in de klas waarbij hij verantwoordelijk is voor het creëren en onderhouden van een positieve omgeving, zodat samenwerking toeneemt en pestgedrag kan worden voorkomen (Grumm & Hein, 2013). Binnen de sportcontext wordt deze leidende rol vervuld door de trainer of coach, de vraag is in welke mate trainers invloed hebben op een positieve omgeving.

Pestbeleid binnen de sport

Pestgedrag komt voor op scholen, maar is ook een fenomeen dat binnen sportverenigingen voorkomt (Baar & Wubbels, 2013). De beleidsvorming van de sportvereniging heeft uiteindelijk invloed op het individuele kind. Binnen sportverenigingen wordt gestreefd naar een positief sportklimaat (Geidne, Quennerstedt, & Eriksson, 2013). Ook hier lijkt, net als in de schoolcontext, een universeel beleid te worden uitgevoerd. Een positief sportklimaat houdt in dat de sportvereniging ervoor pleit dat de sfeer op de club veilig, stimulerend, plezierig en bevredigend is en dat daarnaast de sociale omgang tussen leden goed verloopt (Geidne et al., 2013). Bij de realisatie van een positief sportklimaat hebben de jongeren een groot aandeel, maar ook de trainer, coach en de ouders spelen hierbij een grote rol (Le Menestrel & Perkins, 2007). De sportclub kan bijdragen aan een positief sportklimaat door een duidelijke visie te hebben en de rechten en plichten van de leden helder te formuleren (Geidne et al., 2013).

Beleidsinitiatieven voor veilig sporten in Nederland

Veiligheid binnen de sportcultuur krijgt in Nederland de laatste jaren steeds meer aandacht en het beleid is sterk in ontwikkeling. Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) streeft ernaar dat mensen veilig, eerlijk en zorgeloos kunnen sporten (Rijksoverheid, z.j.). Van 2011 tot 2018 is bijvoorbeeld het actieplan ‘Naar een veiliger sportklimaat’ (VSK) uitgevoerd (VWS, 2011). Dit programma heeft als doel dat iedereen met plezier kan sporten zonder geweld of intimidatie. In 2018 is er een vervolgplan gemaakt, dit is beschreven in het nationaal sportakkoord (Bruins, Bolsius, Van Zanen, & Bolhuis, 2018). Doelstellingen van dit akkoord zijn: inclusief sporten, duurzaam sporten, vitaal/passend sporten, een positieve sportcultuur creëren en de motorische vaardigheid van jongeren verbeteren. Het sportakkoord pleit ervoor dat vrijwillige coaches en trainers binnen verenigingen worden opgeleid waardoor het pedagogische sportklimaat verbetert (Bruins et al., 2018), de sportuitval vermindert en het sportplezier toeneemt (Swier, 2019). Door de jaren heen is dus de focus in het beleid ietwat verschoven van het creëren van een veilig sportklimaat naar het creëren van een positief pedagogisch sportklimaat (Bruins et al., 2018).

Beide actieplannen zijn niet specifiek gericht op pestgedrag, maar de doelstellingen richten zich op het gehele klimaat en lijken pestgedrag daardoor preventief aan te kunnen pakken.

Waarborgen veiligheid binnen voetbalverenigingen

Zowel het actieplan VSK als het nationaal sportakkoord richten zich op verschillende soorten sporten. In 2016 is door de Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond (KNVB) in samenwerking met Stichting Halt een boek geschreven. Dit boek gaat over het creëren van een veilig sportklimaat, dat zich specifiek richt op voetbalverenigingen en wat ook door gemeenten kan worden gebruikt (van Erp, 2016). Dit boek is gebaseerd op het actieplan VSK, maar er wordt af en toe ook gesproken over het specifiek aanpakken van pestgedrag. In het rapport staan verbinding en samenwerking centraal, dit houdt in dat geprobeerd wordt alle betrokken partijen, zowel intern als extern, bij elkaar te brengen (van Erp, 2016). Dit sluit aan bij het gedachtegoed achter de PCS (Hilhorst et al., 2013).

Om in deze studie (de mening rondom) het pestbeleid meetbaar te maken, wordt de aanpak van pestgedrag geoperationaliseerd naar een vijftal aanbevelingen vanuit het rapport van de KNVB. Een eerste aanbeveling is 1) het versterken van het sociale kapitaal. Het is van belang om verschillende partijen samen te brengen en te laten nadenken over welke waarden en regels binnen de vereniging van belang zijn. Het betrekken van verschillende partijen zoals leden, trainers, coaches en ouders komt overeen met onderzoek waaruit blijkt dat deze partijen een groot aandeel hebben bij het realiseren van een positief sportklimaat (Le Menestrel & Perkins, 2007; Geidne et al., 2013). Daarnaast wordt in het rapport beschreven dat het goed is om 2) ruimte te geven om fouten te herstellen en hierover na te kunnen denken en dat direct straffen niet zinvol is. Ten derde is 3) het versterken van de groepsdynamiek belangrijk. Dit kan bijvoorbeeld worden gedaan door het geven van een sociale vaardigheidstraining. Een andere aanbeveling uit het rapport is 4) dat er een (pest)protocol aanwezig moet zijn. Dit zou in samenwerking met de school kunnen worden gedaan. Ten slotte is het belangrijk dat er 5) een vertrouwenscontactpersoon wordt aangesteld waarbij helder gecommuniceerd wordt naar de leden hoe deze kan worden bereikt.

Uitvoering trainer

Wanneer voetbalverenigingen specifieke maatregelen implementeren, zoals uit het KNVB-rapport, is het de vraag wat trainers hiermee doen en wat jongeren hiervan ervaren en verwachten in de praktijk. Uit onderzoek komen verschillende taken van coaches en trainers naar voren. Sportcoaches zijn vaak bekend met de taak om de fysieke status en motorische vaardigheden van een kind te verbeteren (Fraser-Thomas, Côté, & Deakin, 2005; Geidne et al., 2013). Daarnaast zouden zij ook moeten bijdragen aan de verbetering en ontwikkeling van

sociale vaardigheden, persoonlijke groei en empowerment, zodat kinderen een goede plek in de maatschappij vinden. Coaches en trainers blijken namelijk een belangrijke invloed te hebben op de persoonlijke en sociale ontwikkeling van jongeren (Gould, Flett, & Lauer, 2012). Om hun rol goed te kunnen invullen is het van belang dat trainers en coaches pestgedrag kunnen herkennen en op de hoogte zijn van maatregelen om pestgedrag tegen te gaan. Echter, het blijkt dat trainers niet altijd al het pestgedrag signaleren (Baar & Wubbels, 2013). Dit komt omdat pestgedrag vaak buiten de training of achter de rug van de trainer voorkomt. Bovendien blijkt dat trainers pestgedrag te veel toelaten en het niet altijd serieus nemen (Baar, 2012b).

Huidige studie

Uit onderzoek blijkt dat pestgedrag in meerdere contexten voor komt, maar dat dit voornamelijk is onderzocht binnen de schoolcontext (Baar, 2012a; Nery, 2019; Shannon, 2013). Omdat sporten een belangrijke invulling van de vrije tijd is en de sportvereniging daarmee de rol vervult van een sociaal anker, is het van belang dat er meer onderzoek naar pestgedrag binnen de sportvereniging wordt gedaan. Op landelijk niveau is er aandacht voor het creëren van een veiliger sportklimaat en ook de voetbalbond zet zich hiervoor in. De vraag is op welke wijze verenigingen en vooral trainers hier in de praktijk invulling aan geven en wat de mening van jongeren hierover is.

Deze exploratieve kwalitatieve studie beoogt antwoord te geven op de onderzoeksvraag: Wat is de mening van jongeren over de uitvoering van het pestbeleid binnen voetbalverenigingen? Allereerst zal worden gekeken naar hoe en in welke mate voetbalverenigingen verschillende anti-pestbeleidsmaatregelen toepassen. Om deze vraag te beantwoorden zullen verschillende voetbalverenigingen hierover een korte vragenlijst invullen. De mening van jongeren, die zal worden uitgevraagd in interviews, is geoperationaliseerd naar enerzijds de **ervaring** en anderzijds de **verwachting** over de wijze waarop invulling is gegeven aan het pestbeleid door verenigingen en met name trainers. Hierbij staan de volgende drie deelvragen centraal: 1) Hoe omschrijven jongeren het klimaat op de voetbalvereniging en waardoor wordt dit klimaat beïnvloed? 2) Worden anti-pestmaatregelen binnen de voetbalvereniging door jongeren herkend en wat is hun mening hierover? 3) Wat is de ervaring en de verwachting van jongeren over de invulling van het pestbeleid door hun trainers?

Methode

Procedure

In dit exploratieve kwalitatieve onderzoek is gekeken naar de mening van jongeren betreffende de uitvoering van het eventuele pestbeleid binnen hun voetbalvereniging. Bij een exploratief kwalitatief onderzoek zijn er vooraf aan het onderzoek wel ideeën over welke thema's, aspecten en elementen van belang zijn, maar zal er ook worden gezocht naar nieuwe elementen die voor de respondenten belangrijk zijn (Baarda et al., 2013).

Allereerst zijn er verschillende voetbalverenigingen via een gemakssteekproef benaderd en is gevraagd of zij wilden meewerken aan het onderzoek. Er is beoogd zowel verenigingen vanuit een stad als vanuit een dorp in het onderzoek te betrekken. Vervolgens is gevraagd of de vereniging een korte gestructureerde vragenlijst wilde invullen over het eventuele pestbeleid binnen hun vereniging (zie Bijlage 1). Daarna hebben de verenigingen verschillende trainers en jeugdleden benaderd die aan het onderzoek mee wilden werken. Zowel de voetbalvereniging, de ouders en de kinderen hebben een informatiebrief en toestemmingsformulier via de mail ontvangen (zie Bijlage 2). Vanwege het feit dat dit onderzoek tijdens de coronacrisis heeft plaatsgevonden, zijn de participanten telefonisch of via beeldbellen geïnterviewd. Om de betrouwbaarheid te verhogen, zijn de interviews opgenomen via audio-opname apparatuur, waardoor het transcriberen nauwkeurig kon worden gedaan (Baarda et al., 2013). Bij één van de respondenten is de opname mislukt, van dit gesprek is een samenvatting gemaakt op basis van de gemaakte aantekeningen tijdens het interview. Deze samenvatting is meegenomen in de analyse.

Participanten

In totaal hebben zes verschillende voetbalverenigingen deelgenomen aan het onderzoek. Vier van de voetbalverenigingen kwamen uit een stad en twee voetbalverenigingen kwamen uit een dorp. Vijf van de verenigingen hebben de vragenlijst voor verenigingen ingevuld. De vragenlijst is meestal ingevuld door een jeugdcoördinator van de voetbalvereniging. De verenigingen hebben verschillende jeugdleden gevraagd mee te doen aan het onderzoek. Alleen jongeren van de voetbalverenigingen tussen 9 en 15 jaar, deden mee aan het onderzoek. Voor deze leeftijd is gekozen, omdat pestgedrag bij jongeren tussen 10 en 14 jaar het meest voorkomt (Shannon, 2019). Uiteindelijk hebben 21 jongeren deelgenomen, waarvan 6 meisjes (28.6 %) en 15 jongens (71.4 %). De leeftijd varieerde van 9 tot 15 jaar. De gemiddelde leeftijd van de deelnemers was 12 jaar ($M = 12.00$ $SD = 1.78$). Van één vereniging zijn er twee respondenten geïnterviewd, van twee verenigingen drie respondenten, van twee andere verenigingen vier respondenten en van de laatste vereniging vijf respondenten.

Meetinstrumenten

In dit onderzoek is gewerkt met een semigestructureerd interview, dat op het theoretisch kader is gebaseerd (zie Bijlage 3). In een semigestructureerd interview liggen de vragen en antwoorden niet vast, maar de onderwerpen wel (Baarda et al., 2013). Op deze manier komen in alle interviews dezelfde onderwerpen aan bod. Eerst zijn er een aantal algemene gestructureerde vragen gesteld om inzicht te krijgen in de persoonlijke gegevens zoals leeftijd, geslacht en in welk voetbalteam iemand zit. Vervolgens zijn de vragen uit de interviewleidraad gesteld en is wanneer nodig doorgevraagd op de antwoorden die de respondent gaf. De centrale thema's waren: klimaat, pestgedrag, uitvoering trainer en verenigingsinitiatieven. Om de interne validiteit te verhogen zijn tijdens het interview enkele definities gegeven (van pestgedrag, vertrouwenspersoon en pestprotocol). Hierdoor was er onder de jongeren een eenduidig begrip over deze termen en zijn de resultaten onderling beter te vergelijken.

Kwalitatieve analyse

In dit exploratieve onderzoek is het doel om nieuwe verzamelde data te verkennen en op basis hiervan conclusies te trekken. Dit komt overeen met de gefundeerde theoriebenadering (Baarda et al., 2013). Een open houding van de kwalitatieve onderzoeker staat hierbij centraal. Allereerst zijn de interviews getranscribeerd. Om de anonimiteit van de respondenten te waarborgen, zijn de namen van de respondenten en andere identificatiegegevens, zoals namen van sportverenigingen, niet overgenomen. Vervolgens zijn de gegevens geanalyseerd in het programma NVivo 12.

Allereerst is door middel van open codering in kaart gebracht welke elementen uit de interviews relevant zijn voor beantwoording van de onderzoeksvragen. Er is gebruik gemaakt van twee soorten codes: themacodes en variatiecodes. Een themacode zegt iets over het onderwerp dat ter sprake is gekomen. Een variatiecode geeft weer wat de respondent precies vindt over een onderwerp (Baarda et al., 2013). De verschillende labels gaven de essentie van een stuk tekst weer. Op deze manier komen de labels zoveel mogelijk overeen met de inhoudelijke betekenis van de citaten, wat bijdraagt aan de interne validiteit. Via axiaal coderen is vervolgens structuur aangebracht door alle losse codes die uit het open coderen zijn ontstaan te groeperen. Dit is gedaan door codes te ordenen in een boomstructuur met hoofdtakken en subtakken (zie Bijlage 4). Na de coderingsfase is door selectieve codering naar samenhang en patronen tussen de verschillende codes gezocht. Door het vinden van samenhang en patronen kunnen de resultaten worden uitgeschreven en kan vervolgens geprobeerd worden om antwoord te geven op de onderzoeksvraag.

Resultaten

In de resultatensectie worden eerst de resultaten uit de vragenlijst aan de voetbalverenigingen weergegeven. Vervolgens worden de resultaten van de interviews met de jongeren per deelvraag gepresenteerd. Allereerst zal worden ingegaan op het klimaat binnen de voetbalvereniging, dan op de verenigingsinitiatieven en ten slotte op de ervaring en verwachting van jongeren over de uitvoering van hun trainers.

Informatie voetbalverenigingen

De ingevulde vragenlijsten door de vijf voetbalverenigingen leveren een beeld op van het algemene sportklimaat en de genomen maatregelen tegen pestgedrag. Het aantal jeugdleden per vereniging loopt uiteen van ongeveer 200 tot 1500 spelers. Binnen de meeste verenigingen zijn vrijwilligers aangesteld als trainer en sommigen van hen hebben een interne cursus gehad om training te geven. Voornamelijk voor selectieteams is een door de KNVB opgeleide trainer beschikbaar.

De verenigingen zijn over het algemeen positief over het sportklimaat binnen hun vereniging. Zij hebben moeite een precieze indicatie te geven van het aantal pestincidenten, maar zij hebben het gevoel dat het wel in beperkte mate voor komt. Eén vereniging beschreef in de vragenlijst dat pestgedrag bij hen voornamelijk voor komt in selectieteams, nieuwe teams en bij teams met minder betrokken ouders. De meeste verenigingen hebben een vertrouwenspersoon of zijn bezig met het aanstellen van iemand. Van de vertrouwenspersoon wordt in veel gevallen nauwelijks gebruik gemaakt. Bij drie van de vijf verenigingen is er geen specifiek pestprotocol, maar is er bijvoorbeeld een huishoudelijk reglement of zijn er gedragsregels die vaak te vinden zijn op de website. Verenigingen die wel een pestprotocol hanteren, stellen deze vaak ook bekend via de website of middels een informatieboekje. Eén vereniging geeft in de vragenlijst aan, dat in hun pestprotocol heldere richtlijnen zijn opgesteld over de stappen die gezet moeten worden bij pestgedrag. In dit specifieke protocol staat dat de trainer eerst samen met de spelers in gesprek gaat, vervolgens ouders erbij betreft en als laatste hulp vraagt aan een vertrouwenspersoon of zorgadviesteam. Dit zorgadviesteam geeft ondersteuning bij vraagstukken op pedagogisch gebied. Ten slotte merken verschillende verenigingen op dat trainers het lastig vinden om signalen van pestgedrag te herkennen en dat het vaak stiekem gebeurt. Bovendien geven meerdere verenigingen aan dat ouders als vrijwillige trainers het extra lastig lijken te vinden om pestgedrag aan te pakken, omdat hun eigen kind in het team zit.

(1) Klimaat op de voetbalvereniging

Sfeer. Bijna alle jongeren geven aan dat zij zichzelf kunnen zijn en zich op hun gemak voelen in het team. Daarnaast vindt een groot deel van de jongeren dat de sfeer in hun

voetbalteam goed is. Bovendien geeft het merendeel van de jongeren aan dat zij teamuitjes belangrijk vinden en denken zij dat dit de sfeer in het team bevordert. Een enkeling vertelt dat de sfeer voorheen minder goed was: *‘Vroeger was er niet altijd een goede sfeer, maar toen waren er een paar mensen weggegaan, die vooral problemen veroorzaakten zeg maar. En nu is het wel goed, maar het is niet dat iedereen met elkaar bevriend is, niet iemand die de andere echt niet aardig vindt zeg maar, maar er zijn wel groepjes’*.

Veel jongeren benoemen dat zij met een groot deel of het hele team goed bevriend zijn en de teamgenoten ook nog naast de voetbal zien, bijvoorbeeld op school. Zij zeggen bijvoorbeeld: *‘Ik heb het geluk dat ik met vrienden in het team zit, en dat ik ook gewoon wel goed kan voetballen. De jongens uit het team zijn ook gewoon vrienden buiten de voetbal en buiten school’*. Ook al is er meestal geen sprake van buitenstaanders in het team, een team is soms wel onderverdeeld in groepen. Sommige jongeren erkennen dat er wel kinderen buiten het team vallen: *‘Nou ja, ik denk één iemand, die is er ook niet heel vaak, die heeft iets, ik weet niet wat, (...) die heeft hele erge autisme, dus die is er ook niet vaak’*.

Pestgedrag. Op de vraag of er wordt gepest in het team antwoordt het merendeel ontkennend. Pestgedrag komt volgens hen een enkele keer voor op school, maar binnen de voetbalvereniging zien de meeste jongeren dit niet gebeuren. Jongeren denken dat pestgedrag bij hen in het team niet voor komt omdat zij met elkaar bevriend zijn of goed met elkaar overweg kunnen. *‘Ik denk doordat niemand gewoon alleen is zeg maar, en we het allemaal gewoon goed met elkaar kunnen vinden, en iedereen komt voor elkaar op in ons team’*. Sommige jongeren lijken nog te twijfelen of er sprake is van plaag- of pestgedrag bij hen in het team. Een jongere zegt: *‘Ik weet het niet precies, maar ik denk ook wel weer met grapjes proberen te maken met bijvoorbeeld weer het petje enzo, zulke dingen gebeuren er denk ik’*.

Een minderheid van de ondervraagde jongeren herkent wel plaag- of pestgedrag in het team. Dit gedrag varieert van buitensluiten, slaan, uitschelden, ruzie met de tegenpartij of uit de hand gelopen grapjes. *‘Ja dat iemands vaders weleens belachelijk is gemaakt, om het werk dat hij doet, en dat wordt een beetje als grapje bedoelt maar dat wordt dan niet echt zo overgenomen’* of *‘Nou enkele keren wel (...) er was weleens gescholden met verschillende ziektes en toen was die ene wel opgestaan en toen sloeg hij’*.

(2) Herkenning van en mening over anti-pestmaatregelen binnen voetbalverenigingen

Vertrouwenspersoon. De meeste jongeren weten niet of er een vertrouwenspersoon binnen hun vereniging bestaat, maar de meesten denken van niet. Een enkeling twijfelt over het bestaan ervan: *‘Ik dacht van wel, want dat was diezelfde mevrouw die toen kwam praten over pestgedrag (...) die heeft een kamertje dacht ik ergens en daar kan je dan naartoe als je*

wat wil zeggen'''. De meeste jongeren geven aan dat zij het goed vinden als er een vertrouwenspersoon bestaat. Desondanks kiezen de meeste jongeren er niet voor om in eerste instantie naar een vertrouwenspersoon toe te stappen met een probleem. Zij kiezen er eerder voor om naar hun vrienden, ouders of naar hun trainer toe te stappen. Iemand zegt hierover: *'Ik denk dat ik gewoon naar mijn eigen trainer zou stappen, want zij zijn overal bij, en zij kunnen zelf kijken hoe het gebeurt en dan weten ze hoe ze het moeten aanpakken*''

Pestprotocol. Een aantal kinderen weet dat er regels over pestgedrag in de kantine hangen of op de website staan. Sommigen weten niet of er specifiek iets over pestgedrag hangt, maar zien weleens informatie of tips over respect. Anderen weten niet zeker of er bij hen op de club regels zijn: *'In de kleedkamers hangt het in ieder geval niet, het zou best goed kunnen dat het op de website wel, volgens mij staan op de website er wel dingen over, alleen ik heb het zelf nooit echt heel erg gezien ofzo*'''. Het merendeel van de jongeren geeft aan het goed te vinden als er een pestprotocol aanwezig is binnen de voetbalvereniging. Het lijkt hen handig dat de jongeren zelf, maar ook medespelers de regels af en toe kunnen doorlezen. Een enkeling benadrukt dat het opstellen van een pestprotocol onder de verantwoordelijkheid van de club valt. Bovendien hebben jongeren op deze manier het gevoel dat de vereniging het tegengaan van pestgedrag belangrijk vindt. Een ander zegt over het belang van een pestprotocol: *'Ja wel goed eigenlijk (...) sommige kinderen komen uit het buitenland en die weten dan nog niet (...) dat zeg maar dat ze dan beter weten hoe je met elkaar om moet gaan*''

Een minderheid van de jongeren ziet niet in waarom de voetbalvereniging een pestprotocol zou hanteren. Een van de redenen hiervoor is dat er ook op school al wordt verteld hoe moet worden omgegaan met pestgedrag. *'Je leert ook gewoon op school dat pesten niet mag (...) waarom moeten we het op de voetbalclub dan nog een keer zeggen, je leert dat op school en je realiseert je wel dat het niet leuk is waarom zouden we het dan op de site ofzo zetten (...) dat is gewoon een beetje onzin*'''. Eén van de jonge respondenten geeft een andere reden waarom een pestprotocol niet handig is: *'Nou misschien krijgen dan de mensen die het lezen het idee om te gaan pesten*''

(3) Ervaring en verwachting van jongeren over uitvoering trainer

Ervaring over uitvoering. Jongeren ervaren verschillende aanpakken van hun trainers. In de meeste teams wordt door de trainer niet over de omgang met elkaar of over pestgedrag gesproken. Jongeren geven hiervoor de verklaring dat dit bij hen niet nodig is, omdat pestgedrag niet voor komt. In een enkel team worden er door de trainer maatregelen genomen om narigheden te voorkomen. Er worden bijvoorbeeld voorafgaand aan het seizoen samen

met het team doelstellingen opgesteld, of er wordt een teambuilding activiteit georganiseerd om de samenwerking te bevorderen. De respondent die vertelt over doelstellingen in het team heeft ervaren dat het opstellen hiervan werkt, op deze manier is namelijk duidelijk vastgesteld wat er wel en niet mag. Sommige trainers spreken hun spelers af en toe na de training apart, om op de hoogte te blijven wat er speelt in het team. Het merendeel van de jongeren denkt dat als pestgedrag voorkomt, hun trainer dit wel serieus zou nemen. Een jonge speler zegt: *‘Ik denk niet dat de trainer iemand aan zijn lot over zal laten zo van ‘ach wat boeit het dat je gepest wordt’*’.

Als er wel pestgedrag voor komt in het team reageren trainers hier verschillend op. De ene trainer bespreekt pestincidenten met het hele team of betreft de ouders erbij en een ander grijpt juist niet in. Jongeren ervaren deze verschillende aanpakken ook anders. De één ervaart dat praten met het team goed werkt, de ander ervaart juist van niet. Een jongere zegt: *‘Nou hij heeft eigenlijk niet zoveel gedaan want dat gebeurde vooral ook buiten de trainingen, maar hij zei wel zo van ‘je moet een team zijn’ en iedereen lachte daarom en hij bleef het herhalen waardoor het steeds meer gebeurde tijdens de wedstrijd enzo, en daardoor is het eigenlijk wel opgelost’*. Maar praten met het team werkt niet altijd: *‘Toen de trainer al een paar keer met ze had gepraat werkte het ook niet. Maar misschien zou het wel werken als je vanaf het begin gewoon zo een regel zou hebben van als je dit doet dan krijg je een waarschuwing en als je het dan nog een keer doet wordt je geschorst’*. Over het betrekken van ouders zegt iemand: *‘Toen zei de trainer zo van ‘ja dat doen we niet meer en als er nog een keer wordt gepest dan wordt er gewoon met de ouders gepraat’, ja dat vind ik wel goed’*.

Verwachting over uitvoering. Jongeren hebben verschillende verwachtingen over wat de taken van een trainer zijn. Vrijwel iedereen is het erover eens dat de trainer de jongeren niet alleen moet leren voetballen, maar dat hij ook een bredere verantwoordelijke rol heeft. Jongeren vinden het belangrijk dat er rust is, dat iedereen gelijk wordt behandeld en dat een trainer streng mag zijn, maar dat het wel leuk moet blijven. De meeste jongeren vinden dat trainers ook als taak hebben om de sfeer goed te houden. Dit blijkt uit: *‘Ja sowieso gewoon goede trainingen geven, en ook wel dat de sfeer goed is. Niet iedereen hoeft beste vrienden te zijn, maar dat er geen gezeik komt zeg maar’*. Een ander zegt hierover: *‘Er zijn geen ouders bij de training dus dan moet de trainer ervoor zorgen dat er geen negatieve sfeer in het team is’*. Bovendien is een juiste balans tussen aandacht voor voetbal en een leuke sfeer ook belangrijk: *‘Soms dan houdt onze trainer zich wel iets te veel bezig met het voetballen, dat is natuurlijk ook wel belangrijk, maar soms ook gewoon met het contact met het team*

bezighouden (...) bijvoorbeeld soms even zeggen 'hebben jullie in het weekend wat gedaan?''

Behalve de taak om de sfeer goed te houden vinden sommige jongeren ook dat een trainer specifiek pestgedrag actief moet aanpakken. Veel jongeren vinden dat de trainer met de spelers moet praten of hen apart moet nemen om het op te lossen. Als dat niet lukt vinden zij het een goed idee als er ook ouders bij worden betrokken. Dit blijkt uit: *'Eerst met de kinderen en als hij daarna niet luistert dan wel met de ouders'*. Maar er zijn ook twijfels of het de taak van de trainer is om zich met de sfeer bezig te houden en pestgedrag aan te pakken. Volgens enkelen ligt de verantwoordelijkheid hiervan niet alleen bij de trainer maar ook bij de jongeren zelf of bij de ouders. Een van de oudere jongeren zei hierover: *'Hij moet ook wel een beetje in de gaten houden zeg maar hoe het in de groep is, alleen ik vind wel dat deze leeftijd ook wel eigen verantwoordelijkheid heeft, en niet meer alleen de taak van de trainer (...) ik denk rond de veertien, vijftien, zestien een beetje de verandering komt en dat je zelf ook gewoon wat realistischer moet zijn en gewoon ja, dat het meer eigen verantwoordelijkheid wordt'*. Andere jongeren vinden het aanpakken van pestgedrag niet de taak van de trainer maar van de ouders: *'Want ouders die kennen hun kinderen beter en die kunnen er meer over oordelen dan een uur of twee uur in de week op voetbal'*.

Acties van jongeren bij pestgedrag. Bijna alle jongeren geven aan dat zij hun trainer in vertrouwen durven te nemen. Desondanks geeft het merendeel van de jongeren aan niet altijd in eerste instantie naar hun trainer toe te stappen als er sprake is van pestgedrag. Als jongeren zelf worden gepest zoekt het grootste gedeelte van de jongeren eerst steun bij hun ouders. Vaak kiezen de iets oudere kinderen ervoor het eerst zelf op te lossen of naar de trainer te stappen. Een jongere zegt: *'Misschien ken ik hem daar toch niet zo goed voor of m'n ouders die ken ik, vertrouw ik misschien toch meer'*. Een ander zegt het ook liever niet tegen de trainer: *'Als je dat dan tegen een trainer zegt dan ben ik weer bang dat je een gesprek met de hele groep krijgt enzo en dat is dan ook weer niet fijn want dan voel je je daarna toch aangekeken'*.

Wanneer jongeren niet zelf worden gepest, maar zien dat anderen worden gepest in het team reageren jongeren hier anders op. Het merendeel van de jongeren kiest er dan voor om dit in eerste instantie onderling met het team op te lossen. Slechts een klein aantal jongeren stapt wel gelijk naar de trainer. *'Als je het zelf probeert op te lossen en het blijft bij één keer dan hoeven de trainers daar ook geen moeite voor te doen (...) dan blijft de sfeer over het algemeen wat beter (...) want anders wordt iedereen erop aangesproken en dan kom je weer als verrader over (...) de pesters zelf die vinden me dan gewoon een rat zeg maar'*.

Bovendien wordt er gezegd: *‘Ja ik zou gewoon zeggen dat hij normaal moet doen en dat hij anders op kan donderden uit het team ofzo, of dat niemand hem meer mag (...) ik zou in eerste instantie gewoon eerst als ze mij fysiek iets aan doen, fysiek terugzetten (...) ja niet perse slaan, maar dat je hem bij z'n shirtje tegen de muur aan drukt zo van nu is het klaar, zoiets’*.

Discussie

Dit onderzoek biedt inzicht in de mening van jongeren over de uitvoering van het pestbeleid binnen voetbalverenigingen. Deze mening bestaat enerzijds uit de ervaring en anderzijds uit de verwachting van jongeren over het pestbeleid en de wijze waarop verenigingen en vooral trainers hier in de praktijk invulling aan geven. Het beeld is gebaseerd op de inzichten van 21 jongeren tussen de 9 en 15 jaar bij zes verschillende voetbalverenigingen. Om variatie tussen verenigingen te waarborgen, zijn er verenigingen benaderd uit zowel dorpen als steden. Om antwoord te geven op de onderzoeksvraag zijn drie deelvragen opgesteld: 1) Hoe omschrijven jongeren het klimaat op de voetbalvereniging en waardoor wordt dit klimaat beïnvloed? 2) Worden anti-pestmaatregelen binnen de voetbalvereniging door jongeren herkend en wat is hun mening hierover? 3) Wat is de ervaring en de verwachting van jongeren over de invulling van het pestbeleid door hun trainers? Hieronder worden de belangrijkste resultaten en implicaties per deelvraag besproken. De resultaten uit de vragenlijst die naar voetbalverenigingen is gestuurd, worden geïntegreerd beschreven.

Klimaat. Uit de resultaten blijkt dat, in antwoord op deelvraag 1, de geïnterviewde jongeren het klimaat op de voetbalvereniging over het algemeen als goed ervaren en dat er in hun ogen weinig tot geen pestgedrag voor komt. De resultaten uit de interviews laten bovendien zien dat ook in de beleving van jongeren, de voetbalvereniging geen afgebakende omgeving is. Dit bevestigt de theorie dat verschillende systemen (e.g., sportvereniging, school, ouders) met elkaar verbonden zijn en interacteren. Er wordt door de jongeren namelijk regelmatig gesproken over de betrokkenheid van ouders, over teamgenoten die zij op school zien of over de rol van de school bij de aanpak van pestgedrag binnen voetbalverenigingen. Dit is te verklaren vanuit het bio-ecologische model van Bronfenbrenner, dat beschrijft dat een kind constant is betrokken bij verschillende omgevingen en daarmee interactie heeft (Kirshnan, 2010). De vraag is in hoeverre deze betrokken partijen gezamenlijk de verantwoordelijkheid nemen voor het opvoeden en opgroeien van jongeren en de theorie achter de pedagogische civil society in praktijk brengen (Hilhorst et al., 2013). Jongeren lijken de overlappende invloeden van omgevingen te herkennen, maar een samenwerking

daarentegen nog niet. Volgens enkele jongeren hoeft namelijk de sportvereniging pestgedrag niet aan te pakken, omdat dit al op school wordt gedaan. Het is aannemelijk dat wat jongeren over pestgedrag op school of van hun ouders leren, (onbewust) wordt meegenomen naar de sportvereniging. Mogelijk is door een meer bewuste of gestructureerde samenwerking tussen school, ouders en de voetbalvereniging nog een aanzienlijke verbetering in het voorkomen en aanpakken van pestgedrag te bereiken.

Anti-pestmaatregelen voetbalverenigingen. In antwoord op deelvraag 2 blijkt dat niet alle beleidsmaatregelen, geformuleerd door de overheid en overkoepelende sportorganisaties, zijn doorgevoerd binnen de voetbalverenigingen. Wanneer bepaalde specifieke maatregelen wel zijn doorgevoerd, zoals een vertrouwenspersoon, worden deze niet altijd herkend door jongeren. Hieronder is beschreven in hoeverre jongeren het pestbeleid, opgesteld door de KNVB (van Erp, 2016), bij de verenigingen herkennen.

Het KNVB-rapport bestaat uit vijf aanbevelingen, die deels zijn terug te vinden binnen de voetbalverenigingen en waarvan slechts een deel wordt ervaren door jongeren. De eerste aanbeveling gaat over het versterken van het sociale kapitaal. Volgens de resultaten ervaren jongeren dat zowel ouders als de school invloed hebben op het klimaat binnen de vereniging en het aanpakken van pestgedrag. Bovendien zijn ouders in sommige gevallen zelf aangesteld als trainer of worden ouders door trainers betrokken wanneer er sprake is van pestgedrag. De vraag is of deze partijen ook daadwerkelijk structureel samenwerken om de pedagogische basis van kinderen te versterken. De tweede aanbeveling, dat jongeren niet direct moeten worden gestraft, maar ruimte krijgen om hun fouten te herstellen, wordt ook deels ervaren door jongeren. In de resultaten geeft namelijk één van de jongeren aan dat er vaak eerst een waarschuwing wordt gegeven, voordat er verdere sancties worden doorgevoerd. De derde aanbeveling, het versterken van de groepsdynamiek, is terug te zien in de resultaten. Jongeren verwachten naast een focus op voetballen dat er ook aandacht is voor sociale activiteiten of een gesprek over het weekend. Zij ervaren namelijk dat groepsactiviteiten een gezellige sfeer bevorderen. De vierde aanbeveling, dat er een (pest)protocol aanwezig dient te zijn, wordt deels herkend door jongeren. Slechts twee van de vijf bevroegde verenigingen hebben een specifiek pestprotocol. Uit de interviews met de jongeren komt dan ook naar voren dat het merendeel van hen niet bekend is met een specifiek pestprotocol. Desondanks verwachten de meeste jongeren dat de vereniging wel degelijk over een pestprotocol beschikt. Jongeren vinden namelijk dat dit onder de verantwoordelijkheid van de vereniging valt en dat de vereniging bovendien op deze manier het belang van het aanpakken van pestgedrag laat zien. Ten slotte gaat de vijfde aanbeveling over het aanstellen van een vertrouwenspersoon. Vier

van de vijf bevroagde verenigingen uit deze studie hebben een vertrouwenspersoon aangesteld. De vijfde vereniging wil dit op korte termijn ook regelen. Het merendeel van de jongeren daarentegen is meestal niet op de hoogte of er een vertrouwenspersoon is aangesteld. Toch verwachten zij van de vereniging dat er een vertrouwenspersoon aanwezig is, al betwijfelen de jongeren of ze er daadwerkelijk gebruik van zullen maken.

Uitvoering trainer. In antwoord op deelvraag 3 zijn jongeren over het algemeen tevreden over de wijze waarop trainers hun rol vervullen, al ervaren zij wel verschillende aanpakken. De één stelt met het team doelstellingen op, de ander heeft met de jongeren onderling gesprekken en weer een ander doet niet zoveel omdat er geen pestgedrag voor komt. De respondenten denken over het algemeen dat hun trainer pestgedrag, als dit voor zou komen, serieus neemt. Ondanks dat jongeren tevreden zijn over de aanpak van hun trainer, is het opmerkelijk dat zij in eerste instantie niet hun trainer benaderen bij problemen. De respondenten geven aan dat zij in eerste instantie naar hun vrienden toe stappen om onderling pestgedrag aan te pakken. Ondervraagde jongeren geven bijvoorbeeld aan dat zij niet als verrader over willen komen en dat zij bang zijn om gezichtsverlies te lijden. Wanneer jongeren zelf worden gepest gaan zij het liefst naar hun ouders. Dit komt overeen met de gevonden literatuur, waarin staat beschreven dat jongeren voor hulp bij pestgedrag als eerst naar hun vrienden zullen gaan, vervolgens naar hun ouders en als laatste naar hun leerkracht (Oliver & Candappa, 2007).

De meeste bevroagde jongeren verwachten van hun trainer dat hij hen niet alleen leert voetballen maar dat hij daarnaast ook aandacht heeft voor een positieve sfeer en sociale activiteiten. Ook in de literatuur wordt beargumenteerd dat trainers naast het stimuleren van motorische vaardigheden moeten bijdragen aan de ontwikkeling van sociale vaardigheden (Fraser-Thomas et al., 2013). Een aantal ondervraagde jongeren benoemt dat het aanpakken van pestgedrag niet uitsluitend de taak is van trainers. Zij vinden dat dit ook de verantwoordelijkheid is van de jongeren zelf of van hun ouders. Uit onderzoek blijkt dat de rol van ouders van invloed is op het sportklimaat binnen de vereniging (Le menestrel & Perkins, 2007). De bevroagde verenigingen benadrukken dat binnen teams met minder betrokken ouders, vaker pestgedrag voor komt. Daarentegen geven sommige ouders aan dat zij indien zij de rol van trainer vervullen, het lastig vinden om pestgedrag aan te pakken wanneer hun eigen kind in het team zit. Persoonlijke betrokkenheid van ouders is bevorderlijk voor het sportklimaat, maar zij dienen wel zorgvuldig om te gaan met hun rol als enerzijds trainer en anderzijds ouder.

Beperkingen en aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Uit deze studie volgen een aantal beperkingen en aanbevelingen voor vervolgonderzoek. De eerste beperking is dat dit onderzoek niet representatief is, omdat er maar zes verschillende voetbalverenigingen zijn benaderd. De externe validiteit, ofwel de generaliseerbaarheid, is hierdoor matig. Ook is binnen iedere vereniging maar een kleine groep jongeren ondervraagd via een gemakssteekproef, waardoor binnen de verenigingen de resultaten niet te generaliseren zijn. Uit deze kleine steekproef kwam naar voren dat pestgedrag nauwelijks door de jongeren wordt ervaren. Op basis van deze steekproef is dan ook niet te concluderen of pestgedrag daadwerkelijk niet voorkomt. Bovendien is pesten een gevoelig onderwerp wat er mogelijk toe leidt dat respondenten niet overal eerlijk over (durven te) zijn. Daar komt nog bij dat een deel van de steekproef bestaat uit relatief jonge kinderen die het soms spannend vinden om geïnterviewd te worden. Ten slotte is de jonge leeftijd van de respondenten van invloed in hoeverre zij hun mening kunnen vormen en uiten. Volgens de cognitieve ontwikkelingstheorie van Piaget kunnen jongeren tussen 7 en 11 jaar wel logische verbanden zien maar hebben zij hiervoor concreet materiaal nodig (Ojose, 2008). Vanaf 12 jaar zijn jongeren steeds beter in staat abstract te redeneren, hypothesen te vormen en mogelijke consequenties in te zien. Grootschaliger, wellicht kwantitatief, vervolgonderzoek, waarbij in de vraagstelling rekening wordt gehouden met het cognitieve ontwikkelingsniveau van kinderen, zou een beter beeld kunnen schetsen van de daadwerkelijke prevalentie van pestgedrag binnen voetbalverenigingen. Daarnaast is het interessant om een vergelijking te maken met jongeren die een individuele sport of ander type sport beoefenen.

Implicaties

Programma's en beleidsplannen zijn vaak op macroniveau ontwikkeld en de maatregelen worden soms nauwelijks door het individuele kind in de praktijk herkend. Wanneer jongeren de implementatie van dit beleid in praktijk niet **ervaren**, kan de oorzaak hiervan bij een van de vele betrokken actoren liggen. Een voorbeeld hiervan is het niet bekend zijn met de aanwezigheid van een vertrouwenspersoon, terwijl deze wel is aangesteld. In dit geval zal er meer aandacht moeten zijn voor het communiceren van het bestaan van een vertrouwenspersoon binnen de vereniging. Wanneer een programma niet lijkt aan te sluiten op de **verwachtingen** van jongeren, kan het zijn dat er iets ontbreekt in het beleidsprogramma. Het zou in dit geval zinvol kunnen zijn om jongeren bij de ontwikkeling hiervan te betrekken. Zoals uit de resultaten en theorie blijkt zijn de verschillende omgevingen van kinderen met elkaar verweven. De verschillende ecosystemen (e.g., school, ouders en de voetbalvereniging) zijn zo aan elkaar gerelateerd dat niet precies is vast te stellen welke maatregelen van de diverse omgevingen bepalend zijn voor een positief klimaat op de

voetbalverenigingen. Het kan zijn dat het positieve klimaat het gevolg is van het pestbeleid van een vereniging, maar het zou ook kunnen dat dit wordt bepaald door wat jongeren op school of van hun ouders leren. Tevens zou het kunnen dat een trainer zelf al over (pedagogische) vaardigheden beschikt, waardoor het klimaat verbetert. Ook ouders worden regelmatig genoemd en hebben invloed op de sfeer binnen de voetbalvereniging. In vervolgonderzoek kan worden gekeken naar de rol van ouders bij de aanpak van pestgedrag en de rol die zij voor de trainer zien. De ouders, de voetbalvereniging en de school zijn belangrijke actoren, maar lijken nog niet sterk samen te werken op het gebied van pestgedrag. Meer samenwerking tussen deze actoren zou wel positief uit kunnen pakken. Wanneer een bepaalde preventieve aanpak van pestgedrag op school werkt, is het interessant als deze informatie ook met de sportvereniging wordt gedeeld. Een mooi voorbeeld hiervan is de aanpak van de *Vreedzame Wijk*, waarbij onderlinge verbintenis tussen mensen centraal staat (Horjus & Van Dijken, 2017). Deze aanpak kan worden ingezet in alle instanties in de wijk die met kinderen en ouders werken, dus ook binnen sportverenigingen. Op deze manier zal de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling van jongeren toenemen, wat aansluit bij de theorie achter de pedagogische civil society (Hilhorst et al., 2013).

Conclusie

In deze studie is gekeken naar de ervaringen en verwachtingen van jongeren, over de wijze waarop verenigingen en vooral trainers in de praktijk invulling geven aan het pestbeleid. Concluderend ervaren jongeren in deze studie een positief klimaat, ondanks dat er slechts in beperkte mate specifieke beleidsmaatregelen binnen de voetbalverenigingen worden doorgevoerd en door jongeren worden herkend. De vraag is dan ook in welke mate dit positieve klimaat is toe te schrijven aan het pestbeleid binnen voetbalverenigingen, de uitvoering hiervan door trainers of door de invloed van andere omgevingen, zoals scholen en ouders. Omdat deze verschillende omgevingen invloed hebben op het individuele kind is een samenwerking tussen hen raadzaam.

Referenties

- Ayers, S. L., Wagaman, M. A., Geiger, J. M., Bermudez-Parsai, M., & Hedberg, E. C. (2012). Examining school-based bullying interventions using multilevel discrete time hazard modeling. *Prevention Science, 13*, 539-550. doi:10.1007/s11121-012-0280-7
- Baar, P. L. M. (2012a). *Peer aggression and victimization in Dutch elementary schools and sports clubs: Prevalence, stability, and approach across different contexts* (Doctoral dissertation, Utrecht University).

- Baar, P. L. M. (2012b). Pesten op sportverenigingen: visie en aanpak van trainers. *Goud in elk kind. Jeugdsport in een pedagogisch perspectief*, 115-126.
- Baar, P., & Wubbels, T. (2013). Peer aggression and victimization: Dutch sports coaches' views and practices. *The Sport Psychologist*, 27, 380-389. doi:10.1123/tsp.27.4.380
- Baarda, B., Bakker, E., Fischer, T., Julsing, M., Peters, V., van der Velden, T., & de Goede, M. (2013). *Basisboek kwalitatief onderzoek: Handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. Noordhoff Uitgevers.
- Berger, K. S. (2007). Update on bullying at school: Science forgotten?. *Developmental Review*, 27, 90-126. doi:10.1016/j.dr.2006.08.002
- Bosworth, K., & Judkins, M. (2014). Tapping into the power of school climate to prevent bullying: One application of schoolwide positive behavior interventions and supports. *Theory Into Practice*, 53, 300-307. doi:10.1080/00405841.2014.947224
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Bruins, B., Bolsius, L., Van Zanen, J., Bolhuis, A. (2018). *Nationaal Sportakkoord*.
Geraadpleegd van: <https://www.allesoversport.nl>
- Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) (2020). Webmagazine 'Meisjes vaker dan jongens last van online stalken of laster'. Publicatiedatum: 10-01-2020.
- Dake, J. A., Price, J. H., & Telljohann, S. K. (2003). The nature and extent of bullying at school. *Journal of school health*, 73, 173-180.
doi:10.1111/j.17461561.2003.tb03599.x
- De Castro, B. O., Mulder, S., van der Ploeg, R., Onrust, S., van den Berg, Y., Stoltz, S., ... & Veenstra, R. (2018). *Wat Werkt Tegen Pesten?*. NRO
- Evans, B., Adler, A., MacDonald, D., & Côté, J. (2016). Bullying victimization and perpetration among adolescent sport teammates. *Pediatric Exercise Science*, 28, 296-303. doi:10.1123/pes.2015-0088
- Fraser-Thomas, J. L., Côté, J., & Deakin, J. (2005). Youth sport programs: An avenue to foster positive youth development. *Physical Education & Sport Pedagogy*, 10, 19-40. doi:10.1080/1740898042000334890
- Geidne, S., Quennerstedt, M., & Eriksson, C. (2013). The youth sports club as a health-promoting setting: An integrative review of research. *Scandinavian journal of public health*, 41, 269-283. doi:10.1177/1403494812473204

- Gould, D., Flett, R., & Lauer, L. (2012). The relationship between psychosocial developmental and the sports climate experienced by underserved youth. *Psychology of Sport and Exercise, 13*, 80-87. doi:10.1016/j.psychsport.2011.07.005
- Grumm, M., & Hein, S. (2013). Correlates of teachers' ways of handling bullying. *School Psychology International, 34*, 299–312. doi:10.1177/0143034312461467
- Hamm, M. P., Newton, A. S., Chisholm, A., Shulhan, J., Milne, A., Sundar, P., ... & Hartling, L. (2015). Prevalence and effect of cyberbullying on children and young people: A scoping review of social media studies. *JAMA pediatrics, 169*, 770-777. doi:10.1001/jamapediatrics.2015.0944.
- Hilhorst, P., Zonneveld, M., & de Winter, M. (2013). *De gewoonste zaak van de wereld: Radicaal kiezen voor de pedagogische civil society*. RMO, Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling.
- Hong, J. S., & Espelage, D. L. (2012). A review of research on bullying and peer victimization in school: An ecological system analysis. *Aggression and Violent Behavior, 17*, 311-322. doi:10.1016/j.avb.2012.03.003
- Horjus, B., & Van Dijken, M. (2017). Op zoek naar verbinding in de samenleving. *Pedagogiek, 37*(2), 119-130. Geraadpleegd van: <https://www.ingentaconnect.com/contentone>
- Krishnan, V. (2010). *Early child development: A conceptual model*. Alberta: ECMap
- Le Menestrel, S., & Perkins, D. F. (2007). An overview of how sports, out-of-school time, and youth well-being can and do intersect. *New Directions for Youth Development, 2007*, 13-25. doi:10.1002/yd.220
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2011). *Actieplan 'Naar een veiliger sportklimaat'*. Den Haag: VWS.
- Nelen, W., de Wit, W., Golbach, M., van Druuten, L., Deen, C. & Scholte R. (2018). *Sociale veiligheid in en rond scholen*. Nijmegen: Praktikon B.V.
- Nery, M., Neto, C., Rosado, A., & Smith, P. K. (2019). Bullying in youth sport training: A nationwide exploratory and descriptive research in Portugal. *European Journal of Developmental Psychology, 16*, 447-463. doi:10.1080/17405629.2018.1447459
- Nucci, C., & Young-Shim, K. (2005). Improving socialization through sport: An analytic review of literature on aggression and sportsmanship. *Physical Educator, 62*(3), 123-129. Geraadpleegd van: <https://search.proquest.com>

- Ojose, B. (2008). Applying Piaget's theory of cognitive development to mathematics instruction. *The Mathematics Educator*, 18(1), 26-30. Geraadpleegd van: <http://scholar.googleusercontent.com/>
- Oliver, C., & Candappa, M. (2007). Bullying and the politics of 'telling'. *Oxford Review of Education*, 33, 71-86. doi:10.1080/03054980601094594
- Rijksoverheid (z.d.). Sport en bewegen: Veilig, eerlijk en zorgeloos sporten. Geraadpleegd van: <http://www.rijksoverheid.nl>
- RIVM. (2018). *Clublidmaatschap voor verschillende groepen in de bevolking*. Geraadpleegd van: <https://www.sportenbewegenincijfers.nl>
- Rothon, C., Head, J., Klineberg, E., & Stansfeld, S. (2011). Can social support protect bullied adolescents from adverse outcomes? A prospective study on the effects of bullying on the educational achievement and mental health of adolescents at secondary schools in East London. *Journal of Adolescence*, 34, 579-588. doi:10.1016/j.adolescence.2010.02.007
- Salmivalli, C. (2010). Bullying and the peer group: A review. *Aggression and Violent Behavior*, 15, 112-120. doi.org/10.1016/j.avb.2009.08.007
- Shannon, C. S. (2013). Bullying in recreation and sport settings: Exploring risk factors, prevention efforts, and intervention strategies. *Journal of Park and Recreation Administration*, 31(1). Geraadpleegd van: <http://citeseerx.ist.psu.edu>
- Smith, P. K. (2011). Why intervention to reduce bullying and violence in schools may (or may not) succeed: Comments on this Special Section. *International Journal of Behavioral Development*, 35, 419-423. doi:10.1177/0165025411407459
- Sopa, I. S., & Pomohaci, M. (2014). Socialization through sport, effects of team sports on students at primary level. *International Congress on Physical Education, Sport and Kinetotherapy*. Geraadpleegd van: <https://s3.amazonaws.com>
- Swier, E. (2019). Proeftuinen clubkadercoaching. *Sport & Gemeenten*. 58-61. Geraadpleegd van: <https://sportindebuurt.nl>
- Van Erp, J. (2016). *Samen werken aan sportveiligheid*. Geraadpleegd van <https://www.knvb.nl/downloads/bestand/3967/halt-samen-werken-aan-sportveiligheid>
- Verdrag inzake de rechten van het kind 1989. (1989, 20 november). Geraadpleegd van: https://wetten.overheid.nl/BWBV0002508/2002-11-18#Verdrag_2
- Weijers, I. (2018). *Children and the law in the Netherlands: A comparative introduction*. Eleven International Publishing. ISBN 978-94-6236-855-2

Bijlagen

Bijlage 1: Vragenlijst voetbalverenigingen

1. Hoeveel jeugdleden heeft de vereniging?
2. Zijn de trainers binnen de vereniging opgeleid of getraind in het geven van training?
 - a. Zo ja, hoe zijn zij opgeleid? (Bijv. speciale opleiding, cursus, buurtsportcoaches)

We spreken van pestgedrag als iemand herhaaldelijk en over een lange tijd wordt gepest. Dit kan door één persoon of door een groep worden gedaan. De daders hebben de intentie om een ander iets aan te doen. Er is vaak sprake van een ongelijke machtsverhouding. Veel voorkomende gedragingen bij pestgedrag zijn: schoppen, slaan, spullen afpakken, uitschelden, buitensluiten of het maken van nare opmerkingen via sociale media. Er is dus een verschil tussen pesten en plagen: plagen is grappig bedoeld en komt vaak van twee kanten, terwijl dit bij pestgedrag niet het geval is.

3. Bestaat er een pestprotocol/ regels om pestgedrag te voorkomen?
 - a. Zo ja, waar is dit protocol/ overzicht met regels te vinden?
 - b. Zo ja, zijn deze toegankelijk voor zowel kinderen, ouders, trainers en andere betrokkenen?
4. Wat doen jullie om de leden, trainers en coaches bewust te maken van pestgedrag of over de omgang hiermee? (Bv. Een bijeenkomst, schriftelijke informatie, etc.)
5. Bestaan er specifieke regels of richtlijnen voor trainers en coaches over hoe zij pestgedrag moeten aanpakken als dit zich voordoet?
6. Is er een vertrouwenspersoon beschikbaar voor de leden binnen de vereniging?
 - a. Zo ja, is deze vertrouwenspersoon opgeleid voor deze functie?
 - b. Zo ja, heeft u het idee dat deze veel wordt gebruikt door de leden?
7. Heeft u het idee dat er gepest wordt binnen de vereniging? Kunt u een inschatting maken van de omvang hiervan?
8. Is er iets wat ik nog niet heb gevraagd, maar wat u nog wel graag zou willen delen?

Bijlage 2: Informatiebrief en toestemmingsformulier

Informatiebrief

Proefpersoneninformatie voor deelname aan (sociaal)-wetenschappelijk onderzoek

Hoe ervaren jongeren de uitvoering van het (eventuele) pestbeleid binnen voetbalverenigingen?

4 mei, Utrecht

Geachte ouder(s)/ verzorger(s),

Introductie

Middels deze brief willen we u toestemming vragen om uw zoon/dochter mee te laten doen aan het onderzoek “Hoe ervaren jongeren de uitvoering van het (eventuele) pestbeleid binnen voetbalverenigingen?”. Dit onderzoek heeft tot doel om in kaart te brengen wat de mening van kinderen is over hoe er met pestgedrag binnen voetbalverenigingen wordt omgegaan. Merken zij dat hier specifieke aandacht voor is of niet? En wat vinden zij hiervan?

Opzet/uitvoering van het onderzoek

Voorafgaand is aan de voetbalvereniging toestemming gevraagd om hun leden te interviewen. De voetbalvereniging heeft tevens een aantal korte vragen beantwoord over het eventuele pestbeleid dat zij hebben. Vervolgens worden er met verschillende kinderen tussen de 10 en 15 jaar interviews gehouden om hun mening te horen over de uitvoering van het pestbeleid.

Achtergrond onderzoek

Pestgedrag komt nog regelmatig voor, zowel op scholen als op de sportvereniging. Op scholen bestaan er vaak programma's om pestgedrag te voorkomen, terwijl dit op de sportvereniging niet altijd het geval is. Vanuit de Rijksoverheid en de KNVB wordt er steeds meer gedaan om een veiliger sportklimaat te creëren. In dit onderzoek zal worden gekeken naar het beleid van de voetbalvereniging om pestgedrag te voorkomen en naar de ervaring van jongeren over de uitvoering hiervan.

Wat wordt van uw zoon/dochter verwacht

Voor dit onderzoek worden interviews van ongeveer 30 minuten afgenomen bij kinderen tussen de 10 en 15 jaar. Het interview kan plaatsvinden bij het kind thuis, op de voetbalvereniging, via skype of telefonisch. Er zal aan de kinderen worden gevraagd hoe er op de voetbalvereniging wordt omgegaan met pestgedrag. Wat gaat er goed en wat zou er beter kunnen?

Voordelen van het onderzoek

Na afloop van het onderzoek zullen de resultaten worden samengevoegd. Op basis van de resultaten zullen er aanbevelingen worden geformuleerd over hoe de uitvoering van het pestbeleid binnen voetbalverenigingen kan worden verbeterd. Op deze manier kan pestgedrag in de toekomst effectiever worden aangepakt.

Vertrouwelijkheid verwerking gegevens

De interviews zullen worden opgenomen met een audio-recorder om later te kunnen verwerken. Dit gebeurt **anoniem**. De audio-opnames zullen na uitwerking door de studentonderzoeker worden vernietigd. De geanonimiseerde uitwerkingen zullen 7 jaar na publicatie van de afstudeerscriptie worden bewaard. Dit is volgens de daartoe bestemde richtlijnen van de VSNU. Meer informatie over privacy kunt u lezen op de website van de Autoriteit Persoonsgegevens: <https://autoriteitpersoonsgegevens.nl/nl/onderwerpen/avg-europese-privacywetgeving>

Deze uitwerkingen zijn niet meer te herleiden naar de kinderen, want contactgegevens worden apart opgeslagen in een beschermd document en aan het einde van de dataverzameling (mei 2020) verwijderd. Alleen betrokken onderzoekers hebben toegang tot de volledig geanonimiseerde uitwerkingen. De resultaten van de studie worden verwerkt in een afstudeerscriptie en gepresenteerd op een symposium.

Vrijwilligheid deelname

Deelname aan dit onderzoek is vrijwillig. Uw kind kan op elk gewenst moment, zonder opgave van reden en zonder nadelige gevolgen, stoppen met het onderzoek. De tot dan toe verzamelde gegevens worden wel gebruikt voor het onderzoek, tenzij u expliciet aangeeft dit niet te willen.

Onafhankelijk contactpersoon en klachtenfunctionaris

Als u vragen of opmerkingen over het onderzoek heeft die u niet met de studentonderzoeker (Suzanne Straver) wilt bespreken, kunt u contact opnemen met de scriptiebegeleider van de studentonderzoeker, Martine Broekhuizen (m.l.broekhuizen@uu.nl).

Als u een officiële klacht heeft over het onderzoek, dan kunt u een mail sturen naar de klachtenfunctionaris via klachtenfunctionaris-fetcsocwet@uu.nl

Als u na het lezen van deze informatiebrief besluit dat uw kind mag deelnemen aan het onderzoek verzoek ik u bijgevoegd antwoordstrookje te ondertekenen en in te leveren bij de onderzoeker(s). Wanneer het interview telefonisch of via skype wordt gedaan kan de toestemming ook op deze manier worden gegeven.

Vriendelijke groet,

Suzanne Straver

Toestemmingsverklaring:

Hierbij verklaar ik de informatiebrief m.b.t. onderzoek “Hoe ervaren jongeren de uitvoering van het (eventuele) pestbeleid binnen voetbalverenigingen?” gelezen te hebben en akkoord te gaan met deelname aan het onderzoek.

Naam ouder/ verzorger:

Datum:

Handtekening:

Naam ouder/ verzorger:

Datum:

Handtekening:

Bijlage 3: Semigestructureerd interview

Akkoord

Het is vandaag (datum). Verklaren jullie dat beide ouders en de jongere de informatiebrief hebben gelezen en akkoord gaan met deelname aan het onderzoek? Jullie kunnen nu om de beurt vertellen of jullie akkoord gaan.

Introductie

- Ik wil graag met je praten over pesten bij de voetbal en wat jouw trainer doet als er gepest wordt. Dit doe ik omdat ik een onderzoek doe naar de manieren waarop trainers pesten tegengaan.
- Omdat ik vraag wat jouw mening is zijn er geen antwoorden goed of fout
- Je hoeft geen antwoord te geven op de vragen als je dat niet wilt
- Alles wat je zegt blijft anoniem, dat wil zeggen dat ik geheim hou wie wat heeft gezegd. Straks kan niemand dus meer lezen welke antwoorden jij hebt gegeven
- Als je een vraag niet snapt kan je dat gewoon zeggen, dan zal ik het uitleggen
- Als je het goed vindt neem ik de antwoorden op, als ik klaar ben met het uitwerken van het interview dan verwijder ik de opnames.

Persoonlijke gegevens

Leeftijd:

Geslacht:

Team:

Woonplaats:

Club:

Interview

1. Waarom ben jij gaan sporten? Waarom heb je voor voetbal gekozen? (Wat vind je er leuk aan, wil je graag goed kunnen sporten of gaat het meer om met vrienden te zijn)
2. Hoe is de sfeer bij jou in het team? (Ben je goed bevriend met je teamgenootjes? zie je elkaar ook naast school/voetbal? durf je jezelf te zijn? voel je je thuis?)
3. Worden er weleens teamuitjes georganiseerd? Wat voor uitjes? Hoe vindt je dat?

Ik ga nu een paar vragen stellen over pestgedrag

4. Waar denk jij aan bij pestgedrag? Wat vind jij pesten en wat is nog een grapje? Heb je een voorbeeld?

We spreken van pestgedrag als iemand regelmatig en over een lange tijd wordt gepest. Dit kan door één persoon of door een groep worden gedaan. De pesters willen iemand bewust iets aan doen. Het slachtoffer vindt dit niet leuk of grappig en kan zich ook niet goed verdedigen. Bij pestgedrag zie je vaak dingen zoals: schoppen, slaan, spullen afpakken, uitschelden, buitensluiten of dat er nare opmerkingen via sociale media worden gemaakt. Er is dus een verschil tussen pesten en plagen: plagen is vaak wel vaak grappig bedoeld en dit gedrag komt vaak van twee kanten.

5. Wordt er weleens gepest bij jullie in het team? (Hoe vaak, wat voor soort pestgedrag (fysiek, materieel, verbaal, relationeel, online), waar gebeurt dit? Kleedkamers, op

training, online). **Zo niet:** Hoe komt het dat het zo goed gaat denk je? **Hoe zou je pestgedrag kunnen voorkomen?**

6. Als er wordt gepest in jullie team, wat doet jullie trainer dan? **Zo niet:** Want vind jij dat de taken zijn van een trainer? (Om sfeer gezellig te houden, om pesten tegen te gaan, sport/gezellig) **Wat is jouw mening over hoe jouw trainer het aanpakt?**
 - a. Neemt hij pesten serieus? Hoe merk je dat? Wat doet hij dan? Heb je een voorbeeld? (Grijpt de trainer in of negeert hij het)
 - b. Geeft je trainer weleens uitleg over wat het team moet doen tegen pesten?
 - c. Kan je een voorbeeld noemen wat de trainer doet als er gepest wordt?
7. Wat vind jij dat jouw trainer goed doet om pesten tegen te gaan?
8. (Alleen als er pestgedrag voorkomt): Wat denk jij dat er beter kan in jouw vereniging waardoor pestgedrag minder voorkomt?
 - a. Wat kan jouw trainer beter doen om pestgedrag te voorkomen?

In sommige voetbalverenigingen bestaat er een vertrouwenspersoon. Dit is iemand waarmee je kan praten over jouw problemen. Je kan deze persoon vertrouwen, dat betekent dat hij of zij geheim zal houden wat je vertelt. Je kan hier dus ook vertellen als je wordt gepest of als je ziet dat er gepest wordt. Een vertrouwenspersoon kan jou dan vertellen wat je het beste kan doen.

9. Weet je of er een vertrouwenspersoon is? (Zo niet: Wat kan de club veranderen zodat jij wel weet dat er zo iemand is?)
 - a. Zou je daar naartoe gaan? (Waarom denk je dat zo iemand wel of niet belangrijk is?)

In sommige voetbalverenigingen bestaat er een pestprotocol of zijn er regels opgesteld om pestgedrag tegen te gaan. In een pestprotocol staat bijvoorbeeld hoe pestgedrag het beste voorkomen kan worden of hoe er mee om moet worden gegaan. Een pestprotocol kan op de website staan of misschien hangen er wel regels bij jou in de kantine van de sportclub.

10. Weet je of er een pestprotocol/ regels zijn? (Waar kan je deze bij jullie club vinden? Kantine/ website?)
 - a. Zou je weten hoe je deze regels of dit protocol zou moeten gebruiken als je ziet dat er wordt gepest?
11. Stel jij ziet dat er wordt gepest in je team, wat zou jij dan doen? Stel je wordt zelf gepest, wat zou je dan doen?
12. Is er iets wat ik nog niet heb gevraagd, maar wat je wel graag zou willen vertellen?

Bijlage 4: Codeboom

- Persoonlijke gegevens
 - Leeftijd
 - Team
 - Club
 - Woonplaats
- Sportredenen
- Sfeer
 - Goede sfeer
 - Slechte sfeer
 - Op je gemak voelen
 - Vrienden
 - Teamuitjes
 - Samen oplossen
 - Buitenbeentjes
 - Balans sfeer
- Plagen
 - Plagen voorbeelden
 - Plagen locatie
- Pesten
 - Eigen definitie pesten
 - Voorbeelden pesten
 - Locatie pesten
 - Online pesten
 - Eigen acties
 - Ruzie tegenpartij
 - Binnen gehele vereniging
 - Hoe voorkomen
- Trainer
 - Uitvoering trainer
 - Serieus nemen
 - Samen praten
 - Met ouders praten
 - Controle houden
 - Sancties
 - Leuke dingen doen
 - Niks doen
 - Taken trainer
 - Mening uitvoering trainer
- Ouders
- School
- Clubinitiatieven
 - Vertrouwenspersoon aanwezig
 - Pestprotocol aanwezig
 - Mening vertrouwenspersoon
 - Mening pestprotocol